

Kezdeti lépések a modern magyartanítás felé

Ahogyan azt bevezető sorai is előre jelzik, a Mi az oka, hogy Magyarországon az irodalomtanítás modernsége lábra nem tud kapni? című tanulmánykötet nem csupán az Irodalomtanítás Innovációjának Országos Műhelye (IROM) és a Debreceni Egyetem Magyar Irodalom- és Kultúratudományi Intézete által 2012. november 23–24-én megrendezett konferencia anyagát tartalmazza. Hanem, egyszerűen szólva, a könyv maga az innováció, amely fogalom minden aspektusát is bemutatja.

A 2012-ben életre hívott IROM elsődleges céljaként azt határozta meg, hogy egybefogja mindazon törekvéseket, melyek valamilyen módon újítónak számítanak az irodalomtanításban. Ezt az elképzelést a kötet is híven reprezentálja. A szakemberek sokszínűségét az alapvetően háromközpontú (Debreceni Egyetem Magyar Irodalom- és Kultúratudományi Intézet, a szombathelyi Nyugat-magyarországi Egyetem Esztétikai, Nyelv- és Irodalomtudományi Intézete, ELTE Magyar Irodalom- és Kultúratudományi Intézet), de mégis szerteágazó térségekből érkező szerzői gárda garantálja, akik közül ebben a kötetben a legérdekesebb nézőpontok képviselői kaptak helyet. A kötetben azonban nem csupán elismert szakemberek publikáltak: az egyedi kötetelrendezésben fiatal, pályakezdésre készülő tanárjelöltek is helyet kaptak. A gyűjtemény ugyanis egyfajta junior-senior technikával operál: egy fejezetben a tapasztalt irodalomárok, tanárok és szakemberek gondolatai olvashatók – az előszó szerint az elméleti nézőponttól haladva egészen a konkrét tanóra-felépítések, gyakorlati orientáltságú írások felé –, míg a tanulmányokat tartalmazó második részben a leendő tanárok kapták meg ugyanezt a lehetőséget. A könyvet tovább színesíti, hogy a tanulmányok között egy-egy, a debreceni Medgyessy Ferenc Gimnázium és Művészeti Szakközépiskola tanulói készítette képzőművészeti alkotást (fotót, montázst, mázas porcelán szobrot)

helyeztek el a szerkesztők, valamint három önálló fejezetet alkotnak a középiskolás korosztály irodalomhoz való hozzáállását reprezentáló versek és rövidke novellák. Ezek közül számomra Kozma Luca *Levéltöredék barátémhez – Válasz Berzsenyi levéltöredékére* című műve maradt a legemlékezetesebb. Nem feltétlenül esztétikai szempontból, hanem azért, mert ez szorosan kapcsolódott a kötetben található egyik tanulmányhoz (Bancsi Árpád és Czimer Györgyi: *Csokonai és Berzsenyi továbbélése a kortárs magyar irodalomban*), így e mű által a gyakorlatban is életre kelt a fiatal generáció és az irodalom aktuális viszonya.

A kötetben ugyancsak ez a kapcsolat, az irodalom és a fiatal generáció találkozásának aspektusai kerülnek középpontba, hiszen az irodalomtanításnak elsősorban a diákok érdekeit kell szolgálnia, valamint azt, hogy azok irodalomszerető felnőttekké váljanak. Bár a gyűjtemény alapját jelentő konferencia középpontjában a tanárképzés állt, és néhányan igyekeztek is szorosabban ehhez a témához kapcsolódni hozzászólásaikkal, a kötet legnagyobb témája mégis maga a tanítás lett. Igen széles ez a spektrum: Mohácsi Ágnes például a verstan oktatására tesz konkrét javaslatot, Rozmán Kristóf pedig performansz-alapú tanítási stratégiát igyekszik felvázolni.

Debreczeni Attila így fogalmaz az Európa Rádióknak adott interjújában: „... a magyartanításnak, azon belül is az iroda-

lomtanításnak azon kellene elgondolkoznia, hogyan tud megfelelni az új, digitális korszak kihívásainak.” (20. o.) A kötet éppen ehhez a megváltozott tudásszerkezethez ajánl fel változatos alkalmazkodási módokat. Krimin Frigyes az IROM honlapjának fórumán posztolta (maga a megszólalás műfaja is említésre méltó egy konferenciakötetben) saját tanítási alapjait, melyekben a csodaszarvas-rege tárgyalása során például a Sub Bass Monster-féle feldolgozás is helyet kaphat, hiszen kiemelten fontosnak tartja a gyerekek szempontjából a reflektált kultúrákövetést. Darnai Zsolt pedig azt is bemutatja, hogyan erősíthetik fel az iskolai tevékenységek a (lokális jellegű) irodalmi emlékezhelyeket, Darnai csallóközi példájában Jankó Zoltán költői életművének továbbélését.

A kötetből kirajzolódó nagyobb volumenű, több helyen is jelentős, olykor központi szerepet kapó téma a kötelező olvasmányok kérdése volt. Bár ez a problémakör a konferencián nem kapott akkora nyomtatékot, mint a kötetben, ez az elmozdulás a nyomtatott anyagban mindenképpen pozitívan értékelendő. A kötelező olvasmányok ugyanis nemcsak a gyermekek és az irodalom kapcsolatának kezdeti lépéseit határozzák meg, hanem a leendő irodalmárok, irodalomtanárok előképzettségét is. A kötelező olvasmányok problémája persze többrétű. A kötet több tanulmányában kritikai megjegyzéseket kapott az NAT (*Nemzeti Alaptanterv*) és a Kerettanterv is. Ennek – például Hajas Zsuzsa szerint – az az egyik legnagyobb hátránya, hogy túl sok anyagot és ismeretendő művet tartalmaz, melyek leadása komoly problémát okozhat tanároknak, diákoknak egyaránt. Egyben elveszi a szabad és rugalmas választás lehetőségét a tanároktól, akik így kevésbé tudnak alkalmazkodni az osztályok egyéni igényeihez, arculatához. A kötelező olvasmányok kérdéskörét járja körbe Fenyő D. György írása is, amely egy tanárookra kevésbé jellemző nézőpontot képvisel a kötelező szövegek milyenségét illetően. Ő ugyanis nagyfokú rugalmasságot hirdet a kötelező olvasmányokkal kapcsolatban. Megértéssel

fogadja, hogy miért van szükség *A kőszívű ember fia* vagy más, a nemzeti identitást szorosan meghatározó művek ismeretére, ugyanakkor meggyőzően érvel a rövidítések, átiratok, részletek tanítása mellett, amivel gyakorlatilag megmenteni kívánja ezeknek az ismereteknek legalább egy részét. Több tanulmány is kiáll azon nézőpont mellett, hogy a fiatal generáció képtelen végigolvasni egy több száz oldalas könyvet. Arató László nézőpontja mégis elgondolkodtató: „A másik, amit tapasztalok, és azt gondolom, ezzel számot kellene vetnie az irodalomtanításnak: nem igaz, hogy nem olvasnak [a mai diákok], hanem mást olvasnak. Miközben egy két-háromszáz oldalas kötelező olvasmánytól szenvednek a gyerekek, hat-nyolcszáz vagy ezeroldalas sikerkönyveket olvasnak. [...] jobban kellene figyelni, hogy a gyerekek mit olvasnak, és abból is valamit meg lehetne jeleníteni, akár adok-kapok alapon: én elolvasom, amit Te olvasol, de Te is olvasd el azt, amire én feltettem az életemet.” (19. o.)

A kötelező olvasmányok és a tanítandó anyagok körüli vitában helyet kapott a kortárs irodalomnak az oktatásban betöltött szerepéről való gondolkodás. Több tanulmány szerint a mai magyar oktatásban nem kap helyet a kortárs irodalom, holott egyrészt a kortársak tanítása a régi időkben is bevett szokás volt (21. o.), másrészt pedig az aktuális környezeti elemekre, szituációkra reflektáló szövegek nagyban segíthetnek, hogy a gyerekek ne érezék magukat távol az irodalomtól, illetve ne csak a halott író legyen számukra író. Ahogyan azt Varga Bence találóan megfogalmazza: a kortárs irodalom hiánya egyike a három, oktatással kapcsolatos legfőbb problémának, az ismeretközpontúság és a magaskultúra kizárólagossága mellett (137–140. o.).

A kötet „senior” szerzőinek konkrét technikai felvetései közül számomra leginkább Razmán Enikő *A projekt módszer alkalmazása a kortárs novella olvasásában és értelmezésében* című tanulmánya bizonyult értékesnek, amely egy saját projekt módszeres megvalósítást vázol fel

lépésről lépésre. Razmán kiáll a kortárs irodalom értékképző képességei mellett: tanulmányában azt mutatja meg, hogyan dolgozott ki projektfeladatokat Lázár Ervin *Mosoko Köztársaság* című novellájához kapcsolódva. Így, „a projektmódszer segítségével a különböző képességekkel rendelkező diákok egyformán részesülnek az olvasás-befogadás élményéből” (77. o.). A szerző – tükrözve a kötet és az IROM elveit is – gyermek- és befogadásközpontúságot hirdetve a számára meglepő reflexiókat is ismerteti: „Ugyanúgy meglepett a tény, hogy néhányan a henteskülsőjű marconák alakját tartották rokonszenvesnek, mert az általuk látott akcióhősök értékrendszerét képviselik (erőszakosság, szükszavúság, kegyetlenség, durvaság)” (78. o.)

Razmán Enikő projektjének „junior” megfelelőjeként olvasható Kapusi Ágnes tanulmánya: *Tehetséges tanulók felkészítése az Arany János Irodalmi Versenyre*. Amellett, hogy színvonalas és nagyon részletes bemutatását látjuk itt annak, hogyan működik egy szakkör jellegű versenyfelkészítés, a Razmán-féle tanulmány felvetései itt még azzal az érdekes szemponttal bővülnek, hogy a kihívás és az újdonság megtapasztalása nem csupán a diákok részéről volt tapasztalható, de Kapusi Ágnes számára is óriási kihívást jelent, hiszen életében először töltötte be egy versenyre készítő tanár szerepét. Sze-

rencére nem is fél beismerni azt, hogy kísérleteznie kellett, módszereket kifejleszteni, amelyek személyre szabottan alkalmasak diákjainak a felkészülésre.

A kötet alapjául szolgáló konferencián éles, számos nézőpontot felhozó vita alakult ki a magyartanári szakra jelentkezők felvételi je kapcsán, amelyben pro és kontra is szerepeltek érvek a szigorú tanárképzési bemeneti követelmények felállítására kapcsán, ez a problémakör a nyomtatott változatban kevésbé körvonalazódott. A kötet azonban ennek hiányában is sokszínű és teljes egészét alkot: A nagyobb összefüggéseket megmutató elméleti-módszertani reflexiói, változatosága, valamint olvashatóssága mellett az is jelentős előnye, hogy kézikönyvként is használható egy-egy tanóra vagy éppen iskolai projekt felépítése során, s összességében egy modern magyartanári hozzáállás alapmunkájává válhat.

Bodrogi Ferenc Máté és Finta Gábor (szerk.): *Mi az oka, hogy Magyarországon az irodalomtanítás lábra nem tud kapni?* Savaria University Press, Szombathely. 2013.

Farkas Evelin

Debreceni Egyetem, magyar diszciplináris mesterszak, I. évfolyam